

J A A P

een wondermens als vader

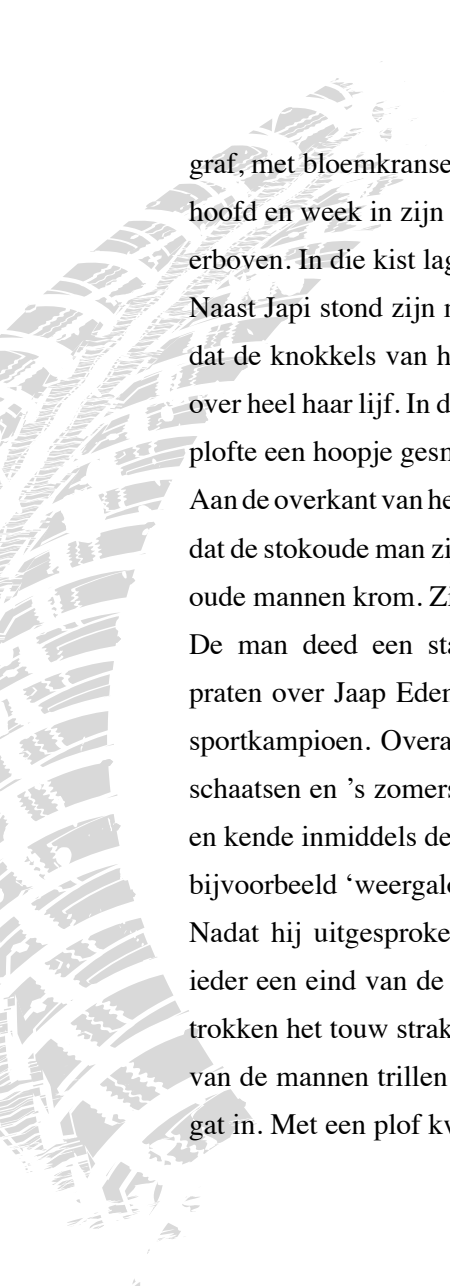
Daniël **R**ewijk

Vormgeving: **P**aul van **E**Ik en **N**iels **B**runing

1. BEGRAVEN

I

Twee brede mannenhanden stevig over zijn schouders en de zachte druk van twee knieën in zijn onderrug. Japi kon zich zo naar achteren laten vallen, want Oom Peet zou hem opvangen. Japi keek om zich heen en zag overal mensen in donkere kleding: donkergrijze wollen jassen en zwarte hoedjes op bleke hoofden. Deftige dames in lange zwarte rokken. Voor zich zag Japi het donkere gat van een

graf, met bloemkransen eromheen. Van de bloemengeur werd hij wat licht in het hoofd en week in zijn buik. Een kist van licht en kaal hout op ruwe balken stond erboven. In die kist lag zijn vader.

Naast Japi stond zijn moeder. Ze drukte haar zakdoekje zo hard tegen haar neus dat de knokkels van haar handen wit werden. Haar oren waren rood en ze rilde over heel haar lijf. In de bomen rond de begraafplaats krasten de roeken. Af en toe plofte een hoopje gesmolten sneeuw van de takken op de grond.

Aan de overkant van het graf stond een oude gerimpelde man. Japi vond het vreemd dat de stokoude man zijn lange en dunne lijf zo recht omhooghield. Meestal liepen oude mannen krom. Zijn eigen vader had hij steeds voorovergebogen zien lopen. De man deed een stap naar voren, naar de rand van het graf en begon te praten over Jaap Eden, Japi's vader. Van toen die nog een jonge man was, een sportkampioen. Overal waar hij meedeed won hij wedstrijden. In de winter op schaatsen en 's zomers op de wielervedbaan. Japi had die verhalen al vaak gehoord en kende inmiddels de woorden die daarbij hoorden. Ze noemden Jaap Eden dan bijvoorbeeld 'weergaloos', 'uniek', of: 'een wondermens'.

Nadat hij uitgesproken was namen vier mannen in een donkerblauw uniform ieder een eind van de twee koorden in handen, die onder de kist doorliepen. Ze trokken het touw strak en lieten de kist langzaam in het gat zakken. Japi zag één van de mannen trillen van inspanning en aan zijn kant hing de kist het verst het gat in. Met een plof kwam de kist stil te liggen. De koorden hingen weer slap en

de mannen deden een stapje terug.

Al die mensen om het graf vormden nu een rij. De voorste, een kleine man met een blonde snor, pakte een klein schepje en gooide daarmee een kluit aarde in het gat. Na hem deden tientallen anderen hetzelfde. Sommigen gaven Japi een zacht aaitje of tikje tegen zijn hoofd. Bijna iedereen keek bij het passeren zijn moeder even aan. Er waren maar een paar mensen die Japi weleens eerder had gezien. Toen de rij gepasseerd was lieten de handen van Oom Peet hem los. Japi bleef nu alleen met zijn moeder bij het graf achter. Ze keken elkaar aan, maar zeiden niets. Zijn moeder rilde niet meer en haar schouders hingen naar beneden. Ze hield Japi slapjes bij zijn bovenarm vast. Langzaam schuifelden ze weg van het gat.

II

's Avonds in zijn bed dacht Japi terug aan alles wat hij over zijn vader hoorde in de aula, na afloop van de begrafenis. De meesten zeiden dat hij trots kon zijn en zijn hoofd hoog moest houden. Mensen vertelden dat er nooit meer iemand zou komen zoals zijn vader. Bij de kleine man met de blonde snor liepen de tranen over het gezicht van verdriet en tegelijk glinsterden zijn ogen van plezier. Hij heette Bob. Bob was journalist en chef van een sportblad. Hij had Jaap Eden vaak zien fietsen. Hij was net zo oud als Japi, toen Jaap die kampioenschappen won: 'Ik zie het nog zo voor me. Je vader was niet te houden. Hij hing over het stuur gebogen en zijn benen gingen op-en-neer als de naald van een naaimachine: net

zo soepel en snel. Hij flitste over de baan en haalde heel die groep in zijn eentje een ronde in. Het publiek stampte en trappelde op de planken van de tribune en schreeuwde als wilden!’

Japi begreep de verhalen van die mensen niet zo goed. Zijn vader was voor hem juist een stille man geweest en bovendien veel weg. Als hij wel thuis was zat hij rustig in een leunstoel in een hoekje van de woonkamer, verscholen achter een krant. Maar op de dagen dat vader Jaap weg was, was zijn moeder stil. Met een bleek gezicht was ze bezig in huis. Ze deed de vaat, stofte de vensterbanken af en kookte voor Japi een goed maaltje. Als Japi op school zat, werkte zij op kantoor bij Vroom & Dreesmann.

Als zijn vader dan weer thuis kwam had hij een rood hoofd, waren zijn ogen kleine spleetjes en stonk hij een uur in de wind. Een vader waarbij je uit de buurt bleef.

Eén herinnering had Japi waarin zijn vader wel wat leek op die sportheld uit de verhalen van de oude vrienden. Dat was toen hij net op de lagere school begonnen was. Zijn moeder was na schooltijd nog op kantoor aan het werk en Japi zocht zijn vader elke dag op in zijn werkplaats. Het was een werkplaats met een dak van glas. Jaap bouwde daar een vliegtuig. Hij had ooit op Koninginnedag Anthony Fokker zien vliegen en wilde hetzelfde: een rondje over Zandvoort en Velsen in zijn eigen propellorvliegtuigje. Hij zei dat een vliegtuig nooit moeilijk kon zijn: een auto met vleugels. Jaap was monteur, chauffeur én pakketbezorger geweest,

dus van auto's wist hij alles.

Als Japi hem opzocht in de werkplaats met het glazen dak, was Jaap altijd vrolijk. Hij liep opgewonden om het vliegtuig heen waarvan het middenstuk wel wat leek op de "Chitti-Bang-Bang", de raceauto van een Russische graaf uit Amerika, waarvan Japi foto's in een blad had gezien. De vleugels van Jaap's vliegtuig hingen er nog slap bij. Een motor zat er niet in. Hij wachtte af tot één van de klanten van een bevriende garagehouder zijn auto in de prak reed. Als de motor het nog deed mocht hij die gebruiken voor zijn vliegtuig.

'Ik kan in zo'n vliegmachien iedereen achter me laten. Niemand die me kan volgen of te pakken kan krijgen. Net als vroeger, Japi, op de wielersbaan. Dan reden ze met zijn allen achter me aan, maar inhalen lukte ze niet!' Extra hard trok Jaap dan één van de kabels aan die de vleugels recht moesten houden. 'Nog een paar weken, Japi, dan vlieg ik over de Grote Kerk, hè!' In de winter die hierop volgde, leerde zijn vader hem schaatsen. Hij beloofde ook voor zijn verjaardag een racefietsje te regelen.

Aan het einde van die winter lag Jaap in het ziekenhuis. Toen hij weer thuis kwam sprak hij alleen maar met een enkel los woord. Voor echt praten was hij te moe geworden.

Japi werd 's ochtends na de begrafenis wakker en zag zijn moeder bezig om zijn schone kleren in de kast te leggen. Haar schouders hingen nog steeds naar beneden. Toen ze zich omdraaide zag Japi haar lieve gezicht, nu met de gewone bleekroze kleur. Ze kwam naar zijn bed, ging zitten op de rand en nam zijn hoofd tussen haar handen.

‘Voortaan zijn we met zijn tweetjes Japi’, zei ze, ‘en zitten we nooit meer te wachten tot je vader thuiskomt.’

‘Waarom was hij altijd zo somber, mam?’ vroeg Japi, ‘Al die mensen vertelden me gister hoe fantastisch ze mijn vader vonden en dat ik trots op hem moest zijn. Ik heb amper met hem gepraat en hij was mijn vader!’

‘Ik weet het ook niet goed, ik heb hem leren kennen toen hij al niet meer fietste. Ik vond je vader zo lief.’

Tsja, lief was zijn vader wel geweest, vond Japi, maar ook raar.

‘Ik snap niet dat iedereen zo blij wordt als ze over hem praten. Hij was altijd moe of weg. Ik wil over hem weten, van toen hij zo sterk was en iedereen de baas kon. Wat ze me vertelden gister.’

‘In 1915, net na je geboorte was dat, heb ik daar wel iets van gezien hoor. Ze hebben toen een feest voor hem georganiseerd in het grootste hotel van Amsterdam, omdat hij 25 jaar ervoor zijn allereerste wedstrijd had gedaan. We werden op vaders verjaardag van huis gehaald. Een hele stoet auto's stond hier in de straat. De hele buurt stond ernaar te kijken, hoe je vader en ik instapten in een

schitterende rode Spyker. Echt een hele dure auto. We reden daarin van Haarlem naar Amsterdam. In de stad stonden overal mensen langs de kant met vlaggetjes te zwaaien. We kregen een zere arm van het terugzwaaien. Toen we aankwamen Amsterdam kwam een heel peloton wielrenners voor ons. Ze reden mee naar het hotel.’

‘Bob’, zijn moeder slikte en was even stil, ‘Bob, die heb je ook op de begrafenis gezien gisteren, stond ons bij de ingang op te wachten. Hij had het eigenlijk allemaal geregeld. Het hotel was prachtig versierd met grote bloemstukken en linten en een groot bord met gouden letters. “Hulde aan de Kampioen. Leve Jaap Eden. 1890-1925” stond erop geschreven.’

‘In het hotel was een hele zaal voor ons ingericht. Daar was bijna alleen maar deftig publiek, burgemeesters enzo. Eentje hield een verhaal, over waarom papa zo belangrijk was. Omdat hij de grootste wedstrijden won, wereldkampioen werd en records reed die geen mens kon verbeteren, begonnen mensen in Nederland sport leuk te vinden. Dat laatste vond die burgemeester heel belangrijk.’

‘Je vader vond dat zelf niet zo belangrijk. Hij vond het vooral fijn dat iedereen weer eens alle aandacht voor hem had en vertelde hoe goed zij Jaap Eden vonden. De hele stad keek naar hem, alle kranten schreven over hem en Pisuisse – die was toen ook al wereldberoemd in Amsterdam – zong voor hem. En zo was hij dus iedereen de baas, ook die burgemeesters. Een maand later deden ze het in Groningen opnieuw. In zijn geboortestad vonden ze Jaap Eden ook geweldig. Ze

wilden niet achterblijven bij de Amsterdammers, want Jaap Eden was ook van hun.’

Weer viel Japi’s moeder even stil. ‘Maar ik vond hem gewoon zo ook al goed, zonder wereldtitels en bloemenkransen. Zonder al die dikdoeners die wilden slijmen bij je vader. Ik hoef ze in ieder geval niet meer te zien. Ze hebben hem alleen maar in de war gemaakt.’

‘En daarom is-tie er nu niet meer?’ vroeg Japi.

‘Dat weet ik niet lieve vent, maar ik hoef ze in ieder geval niet meer te zien. Ze komen er hier niet in.’

Dat vond Japi dan wel weer een beetje jammer. Hij wilde toch meer weten over zijn vader, de Grote Kampioen.

2. NAAR DE JONKER

I

Het was twee keer zomer geworden sinds de dood van zijn vader. Toen de tweede zomer afliep en Japi op een maandagmiddag uit school thuiskwam, stond er een prachtige rode auto voor zijn huis geparkeerd. “Spyker” stond op de neus van die auto. Door het gelige zonlicht hing er een gouden glans over de auto.

‘Maar zo kan het er toch niet bij blijven staan, Louise.’ Japi hoorde een mannenstem door een openstaand raam. ‘Jaap heeft meer gepresteerd dan al die praalgraven bij elkaar!’

‘Ik wil er gewoon niets meer mee te maken hebben Bob’, antwoordde zijn moeder. ‘Dat hele verhaal over “de grote kampioen Jaap Eden” heeft hem alleen maar ellendig gemaakt. Steeds opnieuw. Hij is eraan kapot gegaan.’

‘Maar denk aan Japi, hij moet toch een vader hebben om trots op te zijn.’

‘Hij hééft een vader om trots op te zijn!’

Japi hoorde het gesprek verder gaan terwijl hij de trap besteeg naar de eerste etage, waar hij met zijn moeder woonde. Hij liep door de openstaande deur de woonkamer in.

‘Ha jongen, ken je deze meneer nog?’ Zijn moeder keek hem met een voorzichtig glimlachje aan. Ze was druk met haar gedachten, dat kon Japi wel zien.

‘Jawel meneer, u heet toch Bob?’ Bob was keurig gekleed, met zijn donkergroene, lange jas nog aan. Zijn geruite pet lag op tafel, met leren handschoenen ernaast. Japi had hem de afgelopen jaren wel vaker door de straten van Haarlem zien rijden.

‘Zeker ben ik Bob. En laat dat meneer maar zitten! Jij bent al een grote Japi geworden zeg. Kom je uit school?’

‘Ja meneer’, zei Japi. Zijn moeder keek nog steeds een beetje afwezig.

‘Gaat het goed?’

‘Ik ben net begonnen op mijn nieuwe school, maar ik vind het wel leuk totnutoe.’

‘Welke school is dat dan?’

‘De MULO meneer.’

‘Aha. Nou ja, doe je best hè, zeggen we dan.’ Bob gaf Japi een snel knipoogje. Japi’s moeder was klaar met nadenken. ‘Bob kwam praten over het graf van papa, Japi. Hij vindt het niet goed dat het nu zo’n kaal graf is.’ Toen tegen Bob: ‘Je wilt er dus iets moois van maken. Ik zal het er met mijn broer Peet en tante Coo wel eens over hebben. Kom over een paar weken nog maar eens terug. Maar denk niet dat we iets kunnen bijdragen, we hebben net geld genoeg om Japi naar school te sturen.’

‘Dat probleem ga ik oplossen. Ik ben het Jaap verschuldigd. We zijn het allemaal aan Jaap verschuldigd’ zei Bob. Hij slikte en zijn blonde snor trilde een beetje. ‘Ik

ga nu, tot ziens. Tot kijk, Japi.'

'Dag, meneer Bob', antwoordde Japi. Hij keek snel zijn moeder aan. Ze liep naar achter.

De volgende dag stond Japi in het park bij school een balletje over te trappen met Gert, één van zijn nieuwe klasgenoten.

'Ja, hij heeft dus echt een race-auto, knalrood. Heb je 'm nooit zien rijden? Je woont toch aan de Leidsevaart? Daar komt-ie vaak langs, ik heb 'm er vaak genoeg gezien!'

'Nee. Maar was die Bob dan een vriend van je vader', vroeg Gert.

'Nou ja, hij heeft in ieder geval veel stukkie over hem geschreven. Hij werkt op de krant. En toen ik net geboren was heeft-ie een feest voor hem georganiseerd. Heel Amsterdam stond op z'n kop, dat vertelde m'n moeder. Nu wil hij zijn graf versieren. Er staat nog steeds geen steen op het graf van mijn vader.'

'Oh', zei Gert.

'Ja, en mijn moeder wilde er eerst niet zoveel van weten. Ze is eigenlijk nog steeds boos.'

'Boos?' vroeg Gert. Hij knalde de bal hoog over Jaaps hoofd in een sloot. Ze liepen naar de sloot.